

Kvalitetsgranskning Handläggning av barnärenden 0-12 år

Stadsdelsförvaltningarna Hässelby-Vällingby,

Norrmalm och Skärholmen

Januari 2022

start.stockholm

Handläggning av barnärenden 0-12 år
Januari 2022

Dnr: 3.4.1-799/2020

Utgivningsdatum: Januari 2022

Utgivare: Socialförvaltningen

Kontaktperson: Anna Forsström och Carolina Morales

Sammanfattning

Granskningen avser handläggning av barn 0-12 år och omfattar stadsdelsförvaltningarna Hässelby-Vällingby, Norrmalm och Skärholmen. De sammanfattande synpunkterna redovisas nedan utifrån de kvalitetsområden som ingår i Socialstyrelsens definition av god kvalitet.

Trygghet och säkerhet

I samtliga ärenden hade förhandsbedömningarna genomförts inom lagstadgad tid och relevanta skyddsbedömningar fanns i så gott som alla ärenden. Utredningstiden om 4 månader hölls i drygt 70 % av ärendena. Möjligheten till uppföljning vid kvarstående oro enligt 11 kap § 4 a användes inte alls. Socialtjänstinspektörerna uppfattade utifrån vad som framkom i ärendena att detta verktyg torde kunnat användas i något ytterligare fall med stor kvarstående oro, vid samtliga stadsdelsförvaltningar.

Självbestämmande och integritet

I merparten av det granskade materialet gjordes barn delaktiga i början av processen och gavs möjlighet att uttrycka sin åsikt om det utredningen gällde. Längre fram i processen mattades barnets inflytande tydligt av; få barn gavs inflytande avseende eventuell insats och återkoppling avseende utredningens resultat. Vid intervjuerna bekräftade enheterna att de inte alltid lyckas tillvarata barnets röst genom hela processen, och de uppgav bland annat tidsbrist och inflödet av nya ärenden som måste prioriteras som skäl till det. Det är viktigt att socialsekreterarna har utrymme att säkerställa barnets inflytande genom hela ärendets gång, eftersom relevant stöd och skydd till barnet också kan vara avhängigt att barnets rätt till inflytande tillgodoses.

Kunskapsbaserad verksamhet

Strukturerade bedömningsinstrument förekom generellt inte i det granskade materialet. Endast i ett fall återfanns en iRisk om risken att fortsatt uppleva våld, i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Användandet av iRisk och resultaten kring det bör vara av intresse för hela staden eftersom IVO vid flera tillfällen har påtalat att socialtjänsten generellt brister i att bedöma risken för att barnet ska utsättas för fortsatt våld¹ trots att lagstiftningen kräver detta.²

---

¹ IVO (2020) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp, (2021) Vad har IVO sett 2020

² Socialstyrelsen (2016) Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

Barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) var tydligt överrepresenterade i materialet. Mot bakgrund av detta finns starka skäl att systematiskt prioritera kunskap, bemötande och anpassningar inom socialtjänstens verksamheter.

Helhetssyn och samordning

Barnets situation i skolan är en viktig faktor att väga in i bedömningen kring risk- och skyddsfaktorer då en fullgjord skolgång är bland de viktigaste skyddsfaktorerna.³ Utifrån granskningens resultat konstateras att skolsituationen uppmärksammas i en majoritet av ärendena men att fokus också tydligare bör ligga specifikt på kunskapsresultaten. Likaså behöver även behov kopplat till skolsituationen i högre grad vägas in i uppdrag till utföraren och specifikt följas upp vid uppföljning av insats.

När ett barn har kontakt med flera olika samhällsinstanser samtidigt har både socialtjänsten och hälso- och sjukvården en skyldighet att ta initiativ till en samordnad individuell plan (SIP). Utifrån detta är det oroväckande att SIP används i så låg grad. Rutinerna kring SIP uppfattas som väl kända hos de granskade enheterna. Situationen kring pandemin har sannolikt påverkat andelen SIP eftersom den digitala kommunikationen mellan kommun och region inte har fungerat väl. Det var dock positivt att skolan bjöds in till så gott som alla SIP-möten i granskningen.

Effektivitet och tillgänglighet

Drygt hälften av barnen i aktuell granskning var kända sedan förut, i ca 40 % av dessa ärenden hade barnet fått insats tidigare. När barnet nu utreddes på nytt avslutades drygt hälften av ärendena med en insats. För att barn ska få stöd och skydd i ett tidigt skede är det viktigt att socialsekreterarna har utrymme till att motivera till insats för barn med hög risk för en antisocial utveckling. Resultat från pilotverksamheten Vällingbyteamets arbetsätt är i detta sammanhang intressant att följa eftersom fokus där ligger på att komma in tidigt, bland annat genom tydligt fokus på relationellt arbete och flexibla lösningar som utgår från individens behov i samarbete med skola, förskola och andra viktiga samverkansaktörer.

---

³ [Skola och elevhälsa | Uppdrag Psykisk Hälsa \(uppdragpsykiskhalsa.se\)](https://www.vallingby.se/om-vallingby/om-och-ut-av-omradet/skola-och-elevhalsa)

Innehåll

Sammanfattning	3
Innehåll	5
Inledning	6
Granskningsmetod.....	6
Granskningsresultat	10
Analys.....	22

Inledning

Stockholms stads socialtjänstinspektörer har till uppgift att granska stadens verksamheter inom individ- och familjeomsorgen, med avseende på kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde. Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningar genomförs utifrån en framtagen granskningsmodell som bygger på de kvalitetskriterier Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) tagit fram 2010. Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. En årsrapport avges till socialnämnden och kommunstyrelsen.

Att bevaka likställigheten över staden samt sprida goda exempel är en viktig del av granskningarna, i syfte att stödja verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet och barnperspektiv ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Aktuellt granskningstema valdes ut då IVO återkommande belyser brister i den sociala barnvården.⁴ Granskningens syfte är att se över hur handläggningen överensstämmer med lagstiftningens intentioner samt om olika stadsdelsförvaltningar tillämpar lagstiftningen på ett likställt sätt.

Granskningsmetod

God kvalitet inom socialtjänsten

3 kap 3 § Socialtjänstlagen (SoL) anger att ”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras”.

Enligt Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioners (SKR) definition är god kvalitet när tjänsterna svarar mot de mål som beslutats, samt när tjänsterna

- bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet
- utgår från en helhetssyn, är samordnade och präglas av kontinuitet
- är kunskapsbaserade och effektivt utförda
- är tillgängliga
- är trygga och säkra, och präglas av rättssäkerhet i myndighetsutövningen

---

⁴ Inspektionen för Vård och Omsorg (2021) Vad har IVO sett 2020

Målgrupp, avgränsning och urval

Granskningen omfattar stadsdelsförvaltningarna Hässelby-Vällingby, Norrmalm och Skärholmen. Granskningen genomfördes under perioden augusti till december och inleddes med ett möte med respektive förvaltnings ledning för verksamheten. Vid samtliga enheter togs listor fram ur verksamhetssystemet, avseende utredningar gällande barn 0-12 år. Ärendena som slumpvis valdes ut var aktuella under 2020/2021 och granskningen genomfördes i de digitala akterna utifrån en upprättad granskningsmall. Granskningen är uppbyggd efter stadens riktlinjer och rutiner för barn- och ungdomshandläggning. Totalt granskades 72 ärenden, 24 per stadsdelsförvaltning.

Som komplement till aktgranskningen genomfördes en intervju med ledning och medarbetare, med fokus på förhållningssätt och rutiner i arbetet med målgruppen. Socialtjänstinspektörerna tog även del av enheternas verksamhetsplaner, verksamhetsberättelser samt andra styr- och uppföljningsdokument. För att belysa brukarperspektivet genomfördes en intervju med organisationen Maskrosbarn.

En analys av granskningsresultatet har gjorts utifrån ovan nämnda kvalitetsområden där områdena tillgänglighet och effektivitet redovisas under gemensam rubrik i föreliggande rapport.

Resultatet återkopplades till berörda chefer och personal vid respektive förvaltning i december 2021. Uppföljning och spridningskonferens riktad till samtliga stadsdelsförvaltningar kommer att genomföras under 2022.

Utgångspunkter

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att ge stöd och skydd till barn som lever i utsatthet enligt socialtjänstlagen. Frivillighet och respekt för den enskildes integritet och självbestämmande är grunden i socialtjänstens arbete, som ska sträva efter att i samarbete med familjen ge barnet trygga förutsättningar. I första hand ska den sociala barnvårdens arbete riktas till barn som far illa eller riskerar att fara illa på grund av hemförhållanden eller sitt eget beteende.⁵

Handläggning och dokumentation

Då en anmälan inkommer ska socialtjänsten omgående göra en bedömning om barnets behov av omedelbart skydd och därefter genom en förhandsbedömning ta ställning till om utredning ska inledas eller inte, vilket enligt 11 kap § 1a SoL får ta max 14 dagar.

---

⁵ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

Socialtjänsten bör enligt 14 kap § 1 a erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett anmälningsmöte om det är lämpligt med hänsyn till barnets bästa. Socialtjänsten får enligt 14 kap. 1 b SoL informera anmälare som omfattas av anmälningssskyldigheten om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

Socialtjänsten är skyldiga att utreda misstänkta missförhållanden och barns behov av stöd och skydd. Med utredning avses den aktivitet hos socialtjänsten som syftar till att få fram ett allsidigt och tillförlitligt underlag för nämndens beslut. Utredningen ska bedrivas skyndsamt och får ta max fyra månader, vid särskilda skäl kan beslut om förlängd utredningstid tas enligt 11 kap. 2 § 2 st SoL.

Enligt stadens riktlinjer är huvudregeln att brott mot barn skyndsamt bör polisanmälas. Nämnden kan dock besluta att inte polisanmäla om detta bedöms vara till barnets bästa, detta kan vara aktuellt vid vaga uppgifter eller att det varken finns skador eller uppgifter direkt från barnet. Beslut att polisanmäla eller ej samt avvägningar kring detta ska dokumenteras i barnets ärende.

I vissa fall då en utredning avslutas med ett konstaterat behov av insatser utifrån stor oro men då vårdnadshavare eller barnet inte samtycker erbjudanden som föreslagits, kan socialtjänsten följa upp barnets situation enligt 11 kap § 4 a under en begränsad period, oberoende av samtycke från vårdnadshavare och barnet.⁶

Barns delaktighet och inflytande

Enligt artikel 12 i Barnkonventionen har barn rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. Barn ska ha möjlighet att komma till tals och få sin inställning synliggjord vid myndighetsutövning.

För att barnets rätt enligt 11 kap 10 § SoL till delaktighet ska vara uppfylld, behövs bland annat att barnet fått relevant information, möjlighet att föra fram sina åsikter, att åsikterna har beaktats och att barnet har fått återkoppling och information om vad som beslutats och hur barnets bästa har beaktats. Enligt förarbetena måste barnet också förstå syftet med varför hen tillfrågas och få information om vilka rättigheter som barnet har i kontakten med socialtjänsten. Det är viktigt att ta reda på om barnet kunnat ta emot och förstå den information som har lämnats. Barnet ska känna att dess medverkan

---

⁶ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

har betydelse och att synpunkter tas på allvar. Barn har däremot ingen skyldighet att berätta vad de tänker, tycker eller önskar. Om barnet inte vill yttra sig ska det respekteras.⁷

Samverkan

För att kunna fullgöra uppdraget att stödja och skydda barn krävs att socialtjänsten samverkar med andra myndigheter och verksamheter. Det åligger stadsdelsnämnderna att ha en strukturerad samverkan med till exempel skola/förskola, hälso- och sjukvård och andra relevanta instanser.

Då barnet har behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård som behöver samordnas ska respektive myndighet enligt 2 kap. 7 § SoL liksom 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslag ta initiativ till att upprätta en samordnad individuell plan. Inom Stockholms stad kan även skolan vara delaktig. Den samordnade planen ska upprättas med den enskildes samtycke och delaktighet.⁸

Socialtjänsten och skolan

Under senare år har staden påbörjat ett utvecklingsarbete avseende socialtjänstens fokus på barnets skolsituation och utveckling av insatser som stabiliserar skolgången. Fokus på skolgången ska finnas med redan vid mottagandet av anmälan och ska sedan ständigt finnas med genom ärendets gång till och med uppföljning av insats. Snarare än nya insatser handlar behovet om att förändra tankesättet och att utveckla de befintliga insatserna hos socialtjänsten mot att inkludera fokus på skolsituationen.

”Forskning visar på ett samband mellan goda skolresultat och psykisk hälsa. Att gå ut skolan med godkända betyg är en stark skyddsfaktor för alla barn och unga. Att klara skolan är också den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för att lyckas senare i livet med att etablera sig i samhället vad gäller arbete och försörjningsmöjligheter. Barn och unga har lagstadgad rätt till utbildning och skolan är skyldig att vid behov erbjuda elever extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller i form av särskilt stöd. I de fall där dessa insatser inte når fram eller inte är tillräckliga behöver det finnas lättillgängliga stöd- och hjälpinsatser inom socialtjänsten för de barn, unga och familjer som är i behov av dem. De insatser som socialtjänsten ger som kan stabilisera skolgång och skolprestationer är betydelsefulla, dels för att problemen inte ska förvärras, dels för att öka barnens och de

⁷ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

⁸ [SIP för barn och unga | Uppdrag Psyisk Hälsa \(uppdragpsyiskhalsa.se\)](https://www.uppdragpsyiskhalsa.se)

ungas möjligheter att lyckas i skolan så att skolan kan ge skydd mot psykisk ohälsa längre fram i livet och olika former av sociala problem som till exempel kriminalitet och missbruk.”⁹

Insatser

Insatser från socialnämnden syftar till att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå och ges möjligheter till att leva ett självständigt liv (4 kap. 1 § SoL). Ibland riktas en insats direkt till barnet, och i andra fall kan en insats erbjudas till vårdnadshavarna för att komma barnet till del. Stöd till yngre barn går ofta via deras vårdnadshavare. För att en insats ska kunna bli framgångsrik är det viktigt att barnet och vårdnadshavarna har inflytande och möjlighet att påverka både hur insatsen utformas och hur den genomförs. Barnets åsikt och inställning till insatsen är en viktig del vid utformningen av insatsen.¹⁰

Socialnämnden har enligt 3 kap. 6 a § SoL ett ansvar för att det finns tillgång till olika former av öppenvårdsinsatser. Kommunen behöver enligt förarbetena ha beredskap för att ge öppna insatser vid behov men också för att insatserna ska motsvara de behov som barn och vårdnadshavare faktiskt har. För att tydliggöra uppdraget som ska genomföras ska socialnämnden dokumentera det uppdrag som lämnas till utföraren av insatsen. Av uppdragsbeskrivningen ska det bland annat framgå vad som ingår i uppdraget och de mål som gäller för insatsen. Vidare ska det framgå hur uppföljning ska ske i det enskilda fallet och vilken information utföraren av insatsen ska lämna till socialnämnden när insatsen avslutas.¹¹

Granskningsresultat

Granskningsresultaten redovisas gemensamt för de tre granskade stadsdelsförvaltningarna och tabellerna redovisas i antal. Totalt granskades 72 ärenden, 24 per stadsdelsförvaltning.

Vid samtliga förvaltningar ingick hälften flickor och hälften pojkar i det granskade materialet. Åldersfördelningen framgår av tabellen nedan.

---

⁹ Socialförvaltningen (2020) Insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten, sid 3

¹⁰ Utreda barn och unga - Handbok för socialtjänstens arbete enligt Socialtjänstlagen, Socialstyrelsen 2016

¹¹ Ibid.

Ålder	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
0-3 år	3	5	4	12
4-6 år	3	4	6	13
7-9 år	9	6	7	22
10-12 år	9	9	7	25
Total	24	24	24	72

Närmare en fjärdedel av barnen hade en diagnostiserad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, oftast autism och/eller ADHD.

NPF	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	7	3	6	16
Nej	17	21	18	56

37 av 72 barn var tidigare kända av socialtjänsten och av de 37 hade 15 barn beviljats en insats. Ytterligare sex barn hade erbjudits insats men föräldrarna hade avböjt.

Tidigare insats	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Har ej erbjudits insats	6	5	5	16
Har erbjudits och tackat nej	3	2	1	6
Har erbjudits och tackat ja	7	4	4	15
Ej tidigare aktualitet	8	13	14	35
Total	24	24	24	72

Som framgår av tabellen nedan kom många anmälningar från skolan/förskolan. ”Annan” var bland annat andra enheter inom förvaltningen och hälso- och sjukvård för vuxna.

Anmälan från	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Förskola	4	0	8	12
Skola	9	10	7	26

Kvalitetsgranskning Handläggning av barnärenden 0-12 år
12 (27)

Barnhälso vård	0	1	2	3
Polis	4	3	0	7
Annan	7	10	7	24
Total	24	24	24	72

Anmälningsorsaken var i många fall misstänkt våld mot barn. Inom ”Annat” återfinns bland annat hög skolfrånvaro och psykisk ohälsa hos barnet.

Anmälan avser	Hässelby- Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
VINR	4	4	4	12
Våld mot barn	11	12	12	35
Missbruk förälder	6	6	2	14
Psykisk ohälsa förälder	7	4	4	15
Brister i omsorgen	6	5	3	14
Eget beteende hos barnet	4	2	2	8
Annat	4	6	5	15

Anmälningsmöten hölls generellt i låg grad vid samtliga stadsdelsförvaltningar.

Anmälnings- möte	Hässelby- Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	4	4	1	9
Nej	11	11	17	39
Ej aktuellt	9	9	6	24
Total	24	24	24	72

I samtliga ärenden inleddes utredning inom 14 dagar och i samtliga ärenden gjordes korrekta och relevanta skyddsbedömningar. Utredningstiderna varierade mellan stadsdelsförvaltningarna. Norrmalms stadsdelsförvaltning slutförde samtliga utredningar inom fyra månader, Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning gjorde det i 18 ärenden och Skärholmens stadsdelsförvaltning i nio ärenden. Strukturerade bedömningsinstrument användes i ett fall i det granskade materialet, en iRisk vid Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Signs of Safety-verktyg användes i drygt 30 % av de granskade ärendena.

Utredning	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Utredning inleds inom 14 dagar	24	24	24	72
Skyddsbedömning	24	24	24	72
Utredning klar inom 4 månader	18	24	9	51
Signs of safety-verktyg	9	6	8	23

Samverkan med BUP skedde i tre av sju ärendena där barnet hade kontakt med BUP. Flera barn som enligt dokumentationen hade psykisk ohälsa hade inte kontakt med BUP. Något enstaka barn totalt hade kontakt med Habiliteringen.

Samverkan med BUP	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	2	1	0	3
Nej	0	2	2	4
Har ej kontakt med BUP	22	21	22	65
Total	24	24	24	72

I de fall där det fanns en pågående aktualitet för barnet eller föräldrarna vid någon annan enhet inom avdelningen till exempel missbruk, relationsvåld eller LSS skedde samverkan i drygt 80 % av dessa ärenden. Majoriteten (76 %) var dock inte aktuella vid någon annan enhet.

Samverkan internt	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	6	3	5	14
Nej	0	2	1	3
Ej aktuell vid annan enhet	18	19	18	55
Total	24	24	24	72

Polisanmälan gjordes i drygt 20 % av fallen som rörde misstänkt våld mot barn. I de fall där polisanmälan inte gjordes fanns sällan en motivering/beslut till varför det inte gjorts. Generellt rörde ärendena där polisanmälan inte gjordes vaga uppgifter och rörde inte grovt våld.

Kvalitetsgranskning Handläggning av barnärenden 0-12 år
14 (27)

Polisanmälan vid misstänkt våld mot barn	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	1	1	5	7
Nej	10	11	7	28
Anmälan gäller ej våld mot barn	13	12	12	37
Total	24	24	24	72

SIP hölls i hälften av ärendena där regionen var med. Skolan var inbjuden till samtliga SIP, utom ett.

SIP	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	4	3	1	8
Nej	1	3	4	8
Ej aktuellt	19	18	19	56
Skolan inbjuden till SIP	3	3	1	7

I 78 % av ärendena där barnet gick i förskola/skola hade det utretts hur det går för barnet i förskolan/skolan. Skolan konsulterades i 72 % av ärendena. I utredningarna lades generellt mer fokus på den sociala situationen och på barnets beteende i skolan än på barnets skolresultat.

Skola	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Utredning hur det går för barnet i förskola/skolan	19	18	17	54
Konsultation med förskola/skola	18	16	16	50
Barnet går ej i förskola/skola	0	2	1	3

I de fall där anmälan hade inkommit från skolan hade återkoppling om att utredning inletts gjorts i 73 % av ärendena.

Återkoppling till förskola/skola att utredning inletts	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	10	5	12	27
Nej	3	5	2	10
Anmälan ej från skolan	11	14	10	35
Total	24	24	24	72

I 64 % av ärendena där barnet gick i skolan/förskolan hade skolsituationen vägts in i bedömningen, antingen som risk- eller skyddsfaktor.

Förskole-/skolsituation en väggs in som en faktor i bedömningen	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	15	15	14	44
Nej	9	7	9	25
Barnet går ej i förskola/skola	0	2	1	3
Total	24	24	24	72

Insats föreslogs i 53 % av de granskade ärendena, i flest ärenden i Skärholmens stadsdelsförvaltning. I 94 % av ärendena gavs insats enligt SoL, resterande enligt LVU. Den vanligaste insatsen var familjebehandling. I totalt tre ärenden genomfördes placering i jour- eller familjehem, en vid respektive stadsdelsförvaltning. Vid varje stadsdelsförvaltning fanns ett par enstaka ärenden som avslutades utan insats men med kvarstående oro, möjligheten att följa upp ärendet enligt 11 kap § 4 a användes inte i något fall.

Insats föreslås	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	14	9	15	38
Nej	10	15	9	34
Total	24	24	24	72

I hälften av ärendena där det fanns skolproblem syftade insatsen enligt dokumentationen uttalat helt eller delvis till att stabilisera skolgången. Vid uppföljning av insatsen nämndes skolsituationen ibland, dock inte genomgående i ärendena.

Insatsen syftar till att stabilisera skolgång	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	5	1	2	8
Nej	2	2	4	8
Ej problem med skolgång	17	21	18	56
Total	24	24	24	72

Av det granskade materialet framgår att socialsekreterare i 76 % av fallen under utredningen hade pratat med barnet om vad saken gällde. Ofta användes olika samtalsstödjande metoder för att underlätta samtalen. När samtal inte kunde genomföras på grund av låg ålder eller funktionsnedsättning hade socialsekreteraren i de allra flesta fallen träffat och observerat barnet.

Pratar man med barnet om det saken gäller	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	16	12	17	45
Nej	5	5	4	14
Barnet vill ej	0	2	0	2
Barnet kan ej	3	5	3	11
Total	24	24	24	72

När det kom till att prata med barnet om eventuell insats, till exempel behov och utformning, gjordes det i 23 % av ärendena.

Pratar med barnet om eventuell insats	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	5	4	5	14
Nej	16	14	16	46
Barnet vill ej	0	1	0	1
Barnet kan ej	3	5	3	11
Total	24	24	24	72

I 11 % av ärendena återkopplades till barnet om utredningens resultat.

Återkoppling till barnet om utredningens resultat	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	2	2	3	7
Nej	19	17	18	54
Barnet vill ej	0	0	0	0
Barnet kan ej	3	5	3	11
Total	24	24	24	72

Det fanns i regel alltid uppdrag till utföraren, och uppföljning gjordes i 93 % av de ärenden som hade en insats. I 38 % av uppföljningarna framgick att barnet var delaktigt i uppföljningen och i 28 % av dem hade barnet explicit tillfrågats om insatsens effekt.

Uppföljning	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	10	7	10	27
Nej	1	0	1	2
Ingen insats/insats nyligen påbörjad	13	17	13	43
Total	24	24	24	72

Barnet delaktigt i uppföljning	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	5	1	4	10
Nej	5	5	6	16
Barnet kan ej/ingen uppföljning gjord	14	18	14	46
Total	24	24	24	72

Barnet tillfrågas om insatsens effekt	Hässelby-Vällingby (n=24)	Norrmalm (n=24)	Skärholmen (n=24)	Total (n=72)
Ja	3	1	3	7
Nej	6	5	7	18
Barnet kan ej/ingen	15	18	14	47

uppföljning gjord				
Total	24	24	24	72

Intervjuer

Vid samtliga enheter hölls en intervju med ledning och medarbetare, nedan redogörs kortfattat för några centrala delar av intervjuerna.

Barns delaktighet och inflytande

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning har skapat en vägledning om hur barnet ska göras delaktigt under hela processen från anmälan till insats. Enheten följer systematiskt upp hur barnet varit delaktigt under ärendets gång. Arbetsbelastning och brist på tid beskrivs som försvårande för att upprätthålla barnets delaktighet längre fram i processen. Skärholmens stadsdelsförvaltning har en rutin att barn ska vara med vid avslutningsmöte. Enheten beskriver att tidsbrist brukar vara en anledning till att barnets delaktighet minskar under processen.

Norrmalms stadsdelsförvaltning uppger att återkoppling av utredningen till barnet är ett utvecklingsområde. Enheten har jobbat mycket med att få barnen att känna sig bekväma i samtalen, bland annat genom spel och olika verktyg. Enheten använder en checklista för att följa upp om utredningen återgetts till barnet och resultat från denna visar att så sker i 70-80% av ärendena. Enheten gör statistik över barnets delaktighet under olika delar av processen, som följs upp i verksamhetsplaneringen.

Barn som utsätts för våld

Angående att polisanmäla uppgifter om våld mot barn är enheterna samstämmiga om att Barnahus rådfrågas i de fall där en bedömning om att inte polisanmäla övervägs. Beslut att inte polisanmäla ska tydligt dokumenteras, ifall detta missats kan det enligt stadsdelsförvaltningarna bero på arbetsbelastningen och att fokus ligger på skydd för barnet snarare än dokumentationen. I de fall polisanmälan inte görs handlar det om vaga, luddiga uppgifter och att man bedömer att familjens motivation till att ta emot stöd kan påverkas negativt.

Socialtjänsten och skolan

Samtliga enheter beskriver att skolan regelmässigt konsulteras i utredningar och att eventuella behov kopplat till skolsituationen vid behov kan inkluderas i beställning av insats. Skärholmens

stadsdelsförvaltning uppger att skolsociala team, familjestöd och ungdomsteamet används för målgruppen hemmasittare, från och med hösten 2021 ska även en skolsociolog tillkomma. Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning nämner också familjebehandling samt att SIP-möten kan vara till hjälp. Vid Norrmalms stadsdelsförvaltning nämns skolsociolog samt den egna insatsen Positivt, en typ av resursskola för barn som behöver en mindre grupp. Positivt tar emot barn med hög frånvaro men utan beteendeproblem såsom kriminalitet eller aggressivitet, det ska dock finnas en oro kring föräldraförmågan.

Två av enheterna beskriver att samverkan med skolan avseende barn som inte kommer till skolan ofta är svår, att skolans förväntningar på vad socialtjänsten kan göra ibland inte överensstämmer med socialtjänstens faktiska möjligheter. Skolan hävdar att de har ansvar för barnen när de är i skolan, inte före och efter. En av enheterna uppger att det blir svårt när de upplever att skolan inte förmår att hjälpa barnen som inte går i skolan, utan lägger över ansvaret på socialtjänsten.

Insatser efter behov

Stadsdelsförvaltningarna Skärholmen och Hässelby-Vällingby uttrycker att det till viss del finns tillgång till bra insatser men att praktiskt, flexibelt och handfast stöd behövs i högre grad än vad förvaltningarna kan erbjuda i dagsläget. Det behövs mer konkret hjälp i hemmet till exempel utanför kontorstid för familjer med komplexa behov, funktionsvariationer, svag förankring i samhället och med svagt nätverk. Behoven kan handla både om stöd men också att säkra barnets skydd. Norrmalms stadsdelsförvaltning uppger att deras familjer i regel är resursstarka och att detta slags stöd sällan behövs.

Vid Skärholmens stadsdelsförvaltning erbjuds regelmässigt föräldrautbildning Tryggare barn eller Trygghetscirkeln. Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning ska inom ramen för pilotverksamheten Vällingbyteamet börja använda insatser med hjälp av socialt utfallskontrakt för barn från årskurs fyra, där civila aktörer ger insatser och ersättning utgår beroende på utfallet. Norrmalms stadsdelsförvaltning håller på att öppna egen öppenvård efter att tidigare enbart upphandlat insatser. Enheten upplever att insatser som matchar behoven som regel finns tillgängliga, det kan dock vara svårare när det gäller komplexa ärenden som bottnar i familjerättsliga konflikter.

Långsiktig helhetssyn

Samtliga enheter beskriver att de strävar efter helhetstänkande och en sammanhållen socialtjänst vilket kräver etablerade samverkansrutiner och tydliga ansvarsområden, inte bara inom socialtjänsten utan även att andra aktörer gör sin del. När det gäller hinder tar Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning upp resursbrist som leder till kortsiktighet, och även att tid ibland saknas. Norrmalms stadsdelsförvaltning lyfter att tidsbrist och hög personalomsättning blir ett hinder för långsiktighet. Även Skärholmens stadsdelsförvaltning betonar att tidsbrist påverkar och att den sociala barnvården ibland får ta ansvar för andra frågor såsom till exempel integration och bostadssituationen i staden.

Intervju med Maskrosbarn

En intervju hölls med en representant från barnrättsorganisationen Maskrosbarn med frågor kring organisationens generella erfarenheter avseende bland annat barns delaktighet, bemötande och insatser. Nedan redogörs kortfattat för några centrala delar av intervjun.

Maskrosbarns erfarenhet utifrån de ungdomar som de möter är att de varken kommer till tals eller är delaktiga i så hög grad som man kan önska. Det är viktigt att inte använda barnens ålder som ett hinder i delaktigheten utan då behöver man anpassa *hur* barnen kan göras delaktiga. Att verksamheterna mäter att man har träffat barn är ett mått och säger något, men inte allt, utan det handlar också om på vilket sätt socialsekreteraren sedan har förhållit sig till det som barnet säger, vad man gör av det. En del ungdomar kan uppfatta det som att samtalet mer är till för att socialsekreteraren behövde information från dem, inte för att bli lyssnade på.

Hur lyckad insatsen blir beror till stor del bland annat på hur tiden innan insats har varit, har man blivit lyssnad på under utredningen leder det enligt forskning till en mer relevant insats. Har barnet inte varit med i processen blir det ofta sämre. Ofta är barnet/den unges uppfattning att insatsen är riktad till deras föräldrar och inte till dem själva och ofta ligger det på föräldrar att informera barnen om insatsen. Här är det viktigt att socialtjänsten informerar och förklarar om insatsen, hur det kommer att gå till, vad barnet kan förvänta sig och vad som förväntas av barnet. Detta gäller även när det handlar om tidsperspektiv. Om inte barnen får information om processen så kan den upplevas väldigt oförutsägbar för barnen, de vet inte när/om något kommer att hända, vilket skapar stor oro. Det är viktigt att förklara tidsperspektivet, vad som kommer att hända och när.

Uppföljning av insats är också ett utvecklingsområde - vems situation och mående är det som följs upp? Om problembeskrivningen endast får formuleras av föräldrar och socialsekreterare blir det inte bra för barnet. Problembeskrivningen bygger på föräldrarnas upplevelse, men det är viktigt att ha med barnets problembeskrivning så att socialtjänsten kan göra rätt från början, det behövs för att få till rätt insats.

När det gäller bemötande och tillgänglighet är det även viktigt hur det ser ut i besöksrum och reception, som i sig kan skapa en otrygghet hos barnen redan från början. Barnen själva önskar en varm och välkomnande miljö. Maskrosbarn framhöll också vikten av att socialtjänsten syns, att till exempel presentera sig på skolor, berätta om socialtjänsten och vad man gör, vilka som jobbar i den lokala socialtjänsten för att på så sätt öka kunskapen.

Styrkor och utvecklingsområden

Nedan följer en kortfattad sammanfattning av de styrkor och utvecklingsområden som framkommit i granskningen. Ett mer utvecklat resonemang återfinns i den avslutande analysen.

Styrkor

- Förhandsbedömningar och skyddsbedömningar var korrekta i alla ärenden
- Hög grad av samverkan när andra enheter var involverade
- Barn gjordes i hög grad delaktiga i början av processen
- Barnsamtalen präglades av transparens
- Många samtalsstödjande verktyg användes
- I en majoritet av ärendena vägdes barnets skolsituation in som en skydds- eller riskfaktor i bedömningen

Utvecklingsområden

- Utredningstiderna behöver följas upp vid två stadsdelsförvaltningar
- Barns delaktighet och inflytande mattades av över tid
- Strukturerade riskbedömningar avseende våld och barn med hög risk för antisocial utveckling behövs
- Många barn får inte tidiga insatser
- Kunskap och anpassningar utifrån NPF krävs inom socialtjänsten

Analys

Granskningen har haft ett jämställdhetsperspektiv genom att samtliga variabler har granskats uppdelat på kön, för att på så sätt kunna hitta eventuella omotiverade skillnader mellan flickor och pojkar. I granskningen ingick hälften flickor och hälften pojkar. Granskningen visade generellt inga påtagliga skillnader i handläggningen utifrån kön. Den enda distinkta skillnaden som framträdde var att pojkar i betydligt högre grad än flickor hade en NPF-diagnos, vilket överensstämmer med befintlig kunskap om att autismspektrumtillstånd är vanligare hos pojkar samt att fler pojkar än flickor får ADHD-diagnos i barndomen.¹²

Trygghet och säkerhet

I samtliga ärenden hade förhandsbedömningarna genomförts inom lagstadgad tid och relevanta skyddsbedömningar fanns i så gott som alla ärenden. Utredningstiderna hölls i drygt 70 % av ärendena, dock hade framför allt Skärholmen många ärenden där utredningstiden överskridits vilket behöver följas upp lokalt.

Möjligheten till uppföljning vid kvarstående oro enligt 11 kap § 4 a användes inte alls. Socialtjänstinspektörerna uppfattade utifrån vad som framkom i ärendena att detta verktyg torde kunnat användas i något ytterligare fall med stor kvarstående oro, vid samtliga stadsdelsförvaltningar.

I studien SAVE¹³ som omfattar 15 svenska kommuner gjordes polisanmälan i totalt sett 5 % av utredningarna som rörde misstänkt våld. I förevarande granskning gjordes polisanmälan i 20 % av de ärenden som gällde misstänkt våld mot barn. Utifrån vad som framkom i ärendena var det i de flesta fall begripligt att polisanmälan inte gjordes eftersom uppgifterna var vaga och inte rörde allvarligt våld. Ett observandum är dock att det regelmässigt saknades dokumentation om beslut eller motiveringar om hur socialtjänsten resonerade i att inte polisanmäla. Enligt stadens riktlinjer¹⁴ är huvudprincipen att misstänkt våld mot barn bör anmälas, undantag kan göras om det inte bedöms vara till barnets bästa. Avvägningen inför beslut att anmäla eller inte ska tydligt dokumenteras.

---

¹² www.kunskapsguiden.se

¹³ FoU Värmland, Persdotter och Andersson (2020) SAVE - Support and protection Against Violence, on Equal terms for all children

¹⁴ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

Självbestämmande och integritet

I merparten av det granskade materialet gjordes barn delaktiga i början av processen och gavs möjlighet att uttrycka sin åsikt om det utredningen gällde. Detta är en tydlig förbättring jämfört med tidigare granskningar.¹⁵ Skärholmens stadsdelsförvaltning hade i flest ärenden pratat med barnet. I cirka en fjärdedel av ärendena där barnet inte getts tillfälle att framföra sin åsikt var det sällan dokumenterat varför. Det kan noteras att denna grupp avser barn som med hänsyn till ålder kunde delta i samtal. Att socialtjänsten tillgodoser barns rätt till delaktighet bör löpande följas upp i verksamheterna.

Längre fram i processen mattades barnets inflytande tydligt av; få barn gavs inflytande avseende eventuell insats och återkoppling avseende utredningens resultat. Resultaten överensstämmer med Maskrosbarns uppfattning och tidigare forskning.¹⁶ Vid intervjuerna bekräftade enheterna att de inte alltid lyckas tillvarata barnets röst genom hela processen, bland annat uppger de tidsbrist och inflödet av nya ärenden som måste prioriteras som skäl. Det är viktigt att socialsekreterarna har utrymme att säkerställa barnets inflytande genom hela ärendets gång, eftersom relevant stöd och skydd till barnet också kan vara avhängigt att barnets rätt till inflytande tillgodoses. I några fall från Vällingby-teamet fick barnet ett brev med barnets berättelse som återgav processen för barnet, ett bra sätt att tillgodose barnets rätt till information.

Barn som med anledning av låg ålder eller funktionsnedsättning inte kunde delta i samtal hade socialsekreteraren i de allra flesta fall träffat och observerat. I det granskade materialet återfanns också en bred flora av samtalsstödjande verktyg såsom bland annat tre hus, nallekort och smileys. Det är tydligt att stadens omfattande utvecklingsarbete avseende barnrättsperspektivet gett resultat i praktiken.

Kunskapsbaserad

Strukturerade bedömningsinstrument förekom generellt inte i det granskade materialet. Staden utbildar för närvarande i instrumentet EARL 20B, vilket framför allt är viktigt för att tidigt identifiera barn med hög risk att utveckla ett antisocialt beteende. Endast i ett fall återfanns en strukturerad riskbedömning om risken att fortsatt uppleva våld, i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Det saknades generellt tydliga resonemang om risken för att uppleva

---

¹⁵ Socialförvaltningen (2017) Barn som har upplevt våld – Socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning

¹⁶ Heimer, Näslund och Palme (2017) Rättighetsbärare eller problembärare

fortsatt våld. I vårens granskning av barnhandläggning¹⁷ framkom att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning nyligen kommit igång med att använda iRisk, som ger ett strukturerat underlag för riskbedömning. Användandet av iRisk och resultaten kring det bör vara av intresse för hela staden eftersom IVO vid flera tillfällen har påtalat att socialtjänsten generellt brister i att bedöma risken för att barnet ska utsättas för fortsatt våld¹⁸ trots att lagstiftningen kräver detta.¹⁹

Trots att enheterna i intervjuerna beskrev att de arbetar utifrån metoden Signs of Safety återspeglades detta i låg grad i dokumentationen. Det framkom snarare att vissa av verktygen från Signs of Safety ibland användes, vilket stämmer överens med den studie som gjordes 2018 i Stockholm län avseende Signs of Safety i praktiken.²⁰

Barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning var tydligt överrepresenterade i det granskade materialet. Mot bakgrund av detta finns starka skäl att systematiskt prioritera kunskap, bemötande och anpassningar kopplade specifikt till inom socialtjänstens verksamheter. Enligt en rapport från Riksförbundet Attention²¹ är en vanlig upplevelse hos familjer med barn med NPF att socialtjänsten brister i kunskap, bemötande och anpassningar. Om insatser inte görs tillgängliga och behoven tolkas fel av socialtjänsten riskerar den enskilde allvarliga konsekvenser, därtill kommer att insatser som inte träffar rätt sannolikt inte heller är effektiva kostnadsmässigt.

Helhetssyn och samordning

Barnets situation i skolan är en viktig faktor att väga in i bedömningen kring risk- och skyddsfaktorer då en fullgjord skolgång är bland de viktigaste skyddsfaktorerna.²² Utifrån granskningens resultat konstateras att skolsituationen uppmärksammas i en majoritet av ärendena men att fokus också tydligare bör ligga specifikt på kunskapsresultaten. Likaså behöver även behov kopplat till skolsituationen i högre grad vägas in i uppdrag till utföraren och specifikt följas upp vid uppföljning av insats. Att få anmälningsmöten genomfördes beror sannolikt på

---

¹⁷ Socialförvaltningen (2020) Kvalitetsgranskning barnhandläggning 0-12 år

¹⁸ IVO (2020) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp, (2021) Vad har IVO sett 2020

¹⁹ Socialstyrelsen (2016) Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

²⁰ FoU Södertörns skriftserie nr 164/18 (2018) Signs of Safety i praktiken

²¹ Riksförbundet Attention (2019) Projekt Familjelyftets rapport del 1

²² [Skola och elevhälsa | Uppdrag Psykisk Hälsa \(uppdragpsykiskhalsa.se\)](https://www.skola.se/om-skola/elevehalsa)

ändrade arbetssätt och sjukfrånvaro hos förvaltningarna och i övriga samhället med anledning av pandemin.

Likt vårens granskning på samma tema²³ återfanns ärenden där socialtjänsten beviljat familjebehandling avseende barn med NPF där problemen endast rörde frånvaro från skolan. I intervjuerna lyfter två av enheterna att det finns behov av att tydliggöra vad socialtjänsten kan och ska ansvara för när det gäller barn som inte går i skolan. Även inom ramen för stadens workshops avseende insatser för att stabilisera skolgång framkommer att ”stadsdelsförvaltningarna upplever att andra huvudmän såsom skolan och regionen skjuter över problematiken och ansvaret på socialtjänsten trots att uppdraget ligger inom deras ansvar.”²⁴ Det är angeläget att ovanstående problematik hanteras vidare vid BUS-samverkan på både lokal och regional nivå.

Endast någon enstaka familj hade kontakt med Habiliteringen trots den höga andelen barn med autism, få hade kontakt med BUP/första linjenpsykiatri trots att flera barn i materialet hade psykisk ohälsa. I genomlysningen ”Rätt stöd i rätt tid” framkommer att BUP i låg grad vidtalas i utredningar, mot bakgrund av detta finns skäl att överväga om socialtjänsten kan lotsa och stödja familjer att etablera kontakt med BUP och Habiliteringen i högre grad.

När BUP väl fanns med saknades det i många ärenden samverkan med BUP. När ett barn har kontakt med flera olika samhällsinstanser samtidigt har både socialtjänsten och hälso- och sjukvården en skyldighet att ta initiativ till SIP. Annars riskerar barnets behov falla mellan stolarna och för mycket ansvar för samordning riskerar att landa på vårdnadshavaren. Utifrån detta är det oroväckande att SIP används i så låg grad. Rutinerna kring SIP uppfattas som väl kända hos de granskade enheterna. Situationen kring pandemin har sannolikt påverkat andelen SIP eftersom den digitala kommunikationen mellan kommun och region inte har fungerat väl. Det var dock positivt att skolan bjöds in till så gott som alla SIP-möten i granskningen.

Vad gäller intern samverkan skedde sådan i de flesta ärenden där vårdnadshavaren hade kontakt med andra enheter hos socialtjänsten. Samtidigt var det många vårdnadshavare till exempel i missbruk eller relationsvåld som inte hade egen kontakt med vuxenhet, där det kan övervägas om barnhandläggaren kunde haft nytta av en

---

²³ Socialförvaltningen (2020) Kvalitetsgranskning barn 0-12 år

²⁴ Socialförvaltningen (2021) Insatser som stabiliserar skolgång

vuxenhandläggares kompetens. Norrmalms stadsdelsförvaltnings samverkansrutin är väl utarbetad och omfattar alla verksamhetsområden inom vuxenhandläggning, på sikt även ekonomiskt bistånd. Det är angeläget att verksamheterna skapar organisatoriska förutsättningar för att möta brukarna på ett sammanhållet sätt, med relevant kompetens oavsett ingång hos socialtjänsten.

Effektivitet och tillgänglighet

I tidigare granskningar avseende tillämpningen av LVU framkom att många barn med allvarigare missbruk och kriminalitet var kända redan som barn.²⁵ Med detta i åtanke är det intressant att drygt hälften av barnen i aktuell granskning var kända sedan förut, i ca 40 % av dessa ärenden hade barnet fått insats tidigare och i nuvarande utredning i drygt hälften av fallen. Både inom ramen för genomlysningen Rätt stöd i rätt tid och andra studier²⁶ framkommer att socialtjänsten har svårt att komma in med insatser i ett tidigt skede avseende yngre barn/barn som utreds för första gången. För att barn ska få stöd och skydd i ett tidigt skede är det viktigt att socialsekreterarna har utrymme till att motivera till insats för barn med hög risk för en antisocial utveckling. Majoriteten av socialtjänstens arbete sker i utrymmet mellan frivillighet och tvång och handlar om motivation, relationellt och pedagogiskt arbete²⁷, vilket förutsätter en stabil personalsituation och att socialsekreterarna har såväl utrymme som kompetens. Resultat från pilotverksamheten Vällingbyteamets arbetssätt är i detta sammanhang intressant att följa eftersom fokus där ligger på att komma in tidigt, bland annat genom tydligt fokus på relationellt arbete och flexibla lösningar som utgår från individens behov i samarbete med skola, förskola och andra viktiga samverkansaktörer.

Den absolut vanligaste insatsen som erbjöds var familjebehandling på kontorstid. Hässelby-Vällingby och Skärholmen stadsdelsförvaltningarna framförde i intervju att det saknas insatser som erbjuder praktiskt och socialpedagogiskt stöd för de familjer som av olika skäl har svårt att tillgodogöra sig de familjebehandlande samtal som den interna öppenvården erbjuder. Båda enheter beskrev vidare att detta bör kunna utvecklas inom ramen för den egna öppenvården, vid Hässelby-Vällingby ses bland

---

²⁵ Socialförvaltningen (2017) Ungdomar med kriminellt beteende och missbruksproblem – tillämpning av LVU

²⁶ FoU Värmland, Persdotter och Andersson (2020) SAVE - Support and protection Against Violence, on Equal terms for all children

²⁷ Heljskov Elvén och Sundström Graversen (2021) Npf och socialtjänsten

annat möjligheten att i barnärenden kunna bevilja boendestöd över. Att det i högre grad behövs praktiskt stöd samt flexibilitet gällande kontorstid lyfts även av Riksförbundet Attentions målgrupp.²⁸ Socialtjänstinspektörerna delar denna uppfattning utifrån vad som framkom i dokumentationen, framför allt gällande familjer med mer komplexa svårigheter och social utsatthet. Det är angeläget att socialtjänsten kan erbjuda insatser som utformas tillgängligt utifrån brukarens förutsättningar och behov.

I det granskade materialet handlade 11 % om oro för barnets eget beteende. I Socialstyrelsens nya kunskapsstöd om insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende rekommenderas för barn med hög risk för fortsatt normbrytande beteende i åldern 6-11 år föräldraskapsstödsprogram såsom Cope, De Otroliga åren, Komet och Triple P, av vilka flera finns i staden. Kunskapsstödet rekommenderar även för målgruppen KBT-baserade färdighetsträningsprogram såsom t.ex. Coping Power Program, Dina-programmet och Stop Now And Plan (SNAP). Dessa insatser finns för närvarande inte i Sverige men däremot i Danmark, Norge och Finland vilket enligt Socialstyrelsen talar för att de bör kunna användas i en svensk kontext²⁹. Därmed bör de vara av intresse att titta närmare på, för såväl stadsdelsförvaltningarna som staden centralt.

---

²⁸ Heljskov Elvén och Sundström Graversen (2021) Npf och socialtjänsten

²⁹ Socialstyrelsen (2021) Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott